

Fotokoláž administratívneho traktu a novej expozície
v priestoroch bývalej knižnice a amfiteátru
Photo-collage of the administrative section, and the new
exhibition areas in the former library and amphitheatre

Zdroj Source: Architekti B.K.PŠ., 2013

REKONŠTRUKCIA A DOSTAVBA AREÁLU SLOVENSKEJ NÁRODNEJ GALÉRIE V BRATISLAVE

RECONSTRUCTION AND ADDITION OF THE SLOVAK NATIONAL GALLERY COMPLEX

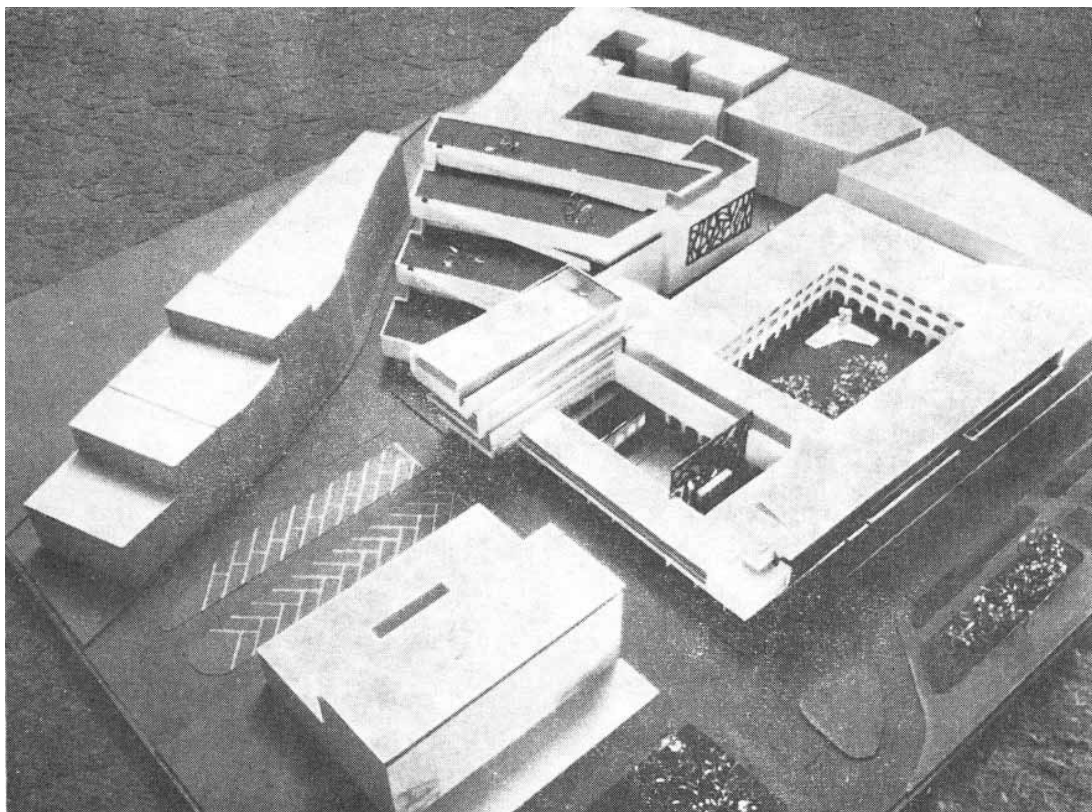
The complex of the Slovak National Gallery (SNG) is the outcome of complicated developments in the city structure, in which the most valuable urban advantage is its position on the Danube embankment and in the city centre. From námestie Ľudovíta Štúra up to Riečná ulica, the entire block is a conglomeration of widely varying historic and stylistic forms. Vladimír Dedeček's rebuilding project was completed, though in only partial form, in 1978. As a major planned entity, though realised only fragmentarily, it has created many problems in the functioning of such a complex organisation as the SNG. The form of Dedeček's rebuilding polarised – and continues to polarise – the views of professionals and the lay public. It must be said that the "Dedeček stage" was realised at a time of crisis within the construction industry, with the result being the rapid degradation of the building. For our project, there is no ambition for yet another expressive gesture: Dedeček's robust tectonics provide that gesticulation of visible identity. Our project intends to use the potential of open spaces and architectural volumes to implement a sensible spatial-functional outline. The primary need is the creation of the lacking connections in the direction of Hviezdoslavovo námestie, as well as ensuring openness and permeability of the parterre. A key problem in this task is the approach to the architectural level left by Vladimír Dedeček. As a result of the poor quality of the materials for realisation, one necessity is that

the exterior envelopes of the walkway, administrative blocks and the former library have been re-designed, with the silhouettes of the tectonic outlines – and partially even the current colour scheme – restored. As for the walkway, its silhouette will be retained, but its exterior cladding will be different; however, its unique interior spatial characteristics will not be altered. One change will be access to the river through the bracketed masses, to create galleries/corridors with a view of the Danube through ribbon glazing. For the walkway, we plan to return to Dedeček's originally intended colour scheme of light-bronze and silver tones. For the administrative block and the new exhibition areas, we plan to retain the original colours and materials. This difference in the colour schemes of the walkway and the other sections forms a reaction to the divergent urban context of these architectures, but also to their differing figurative qualities. The new volume is the multi-storey depository: the simple form of a non-tectonic "artwork container". In the courtyard area, we propose to return the raised level to that of the surrounding arcades. The relationship of the courtyard to the embankment will be deliberately ambiguous – indicating both its historic enclosure and its new connection. It is present on the street, yet also holds itself at a remover. In the interior spaces, in addition to the appropriate strategies for the historical wings, we plan to renew several of the most striking elements of Dedeček's personal hand.

Komplex budov Slovenskej národnej galérie má v histórii slovenskej architektúry mimoriadne postavenie. Dokumentuje vzopätie národnej kultúry v šesťdesiatych rokoch 20. storočia, odráža premenu architektonickej paradigmy aj spoločenskej situácie v minulom storočí, odmietanie aj rehabilitáciu modernizmu v domácom i širšom medzinárodnom kontexte. Aktuálna prestavba a obnova budov SNG tak predstavuje jedinečnú príležitosť na zhodnotenie a interpretáciu tejto dobovo podmienenej architektonickej výpovede a výzvu na jej doplnenie o ďalšiu aktuálnu architektonickú vrstvu.^{1/1}

Súbor SNG pozostávajúci z otvorených a poloopených priestorov spolu s hmotami rôznych architektúr je neobyčajne zložitým areálom. Vznikol v priebehu komplikovaného vývoja a jeho najcennejšou urbanistickou hodnotou je pozícia na nábreží Dunaja a súčasne v centre mesta. Na tomto mieste sa v priebehu histórie vrstvil stavebné etapy počnúc barokovými vodnými kasárňami z rokov 1759 – 1763 až po neúplnú realizáciu ostatnej dostavby galérie architekta Vladimíra Dedečka. Celý blok od Námestia Ľudovíta Štúra po Riečnu ulicu je štýlovo rozmanitým konglomerátom barokových vodných kasární,

Ing. arch. PAVOL PAŇÁK
Architekti B.K.P.Š.
Nobelova 34, Vodná veža
831 02 Bratislava
Slovensko
pavol.panak@bkps.sk

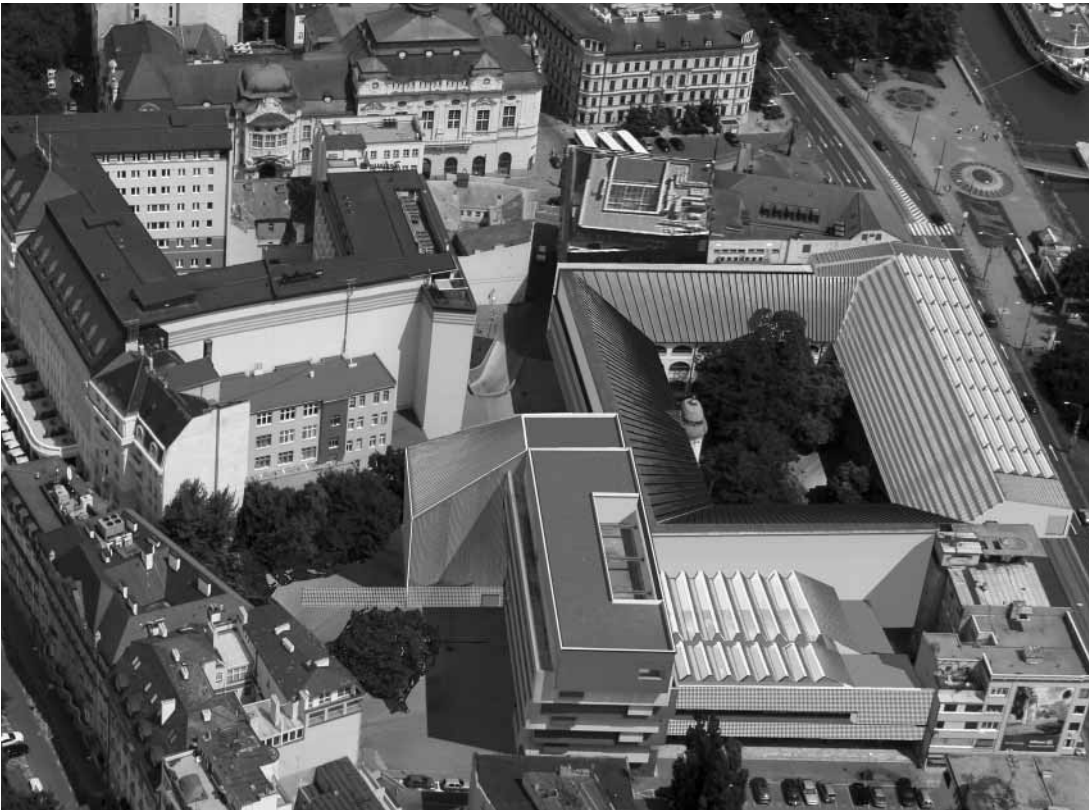
Vladimír Dedeček: Areál Slovenskej národnej galérie, model II. variantu, 1967

Vladimír Dedeček: Complex of the Slovak National Gallery, model II. variations, 1967

Zdroj Source: Archív architekta Vladimíra Dedečka

historizujúceho Eszterházyho a Dessewffioho paláca z konca 19. storočia, funkcionalistických bytových domov z prvej polovice 20. storočia a neskoro modernistických budov architekta Dedečka, ktorý dáva tomuto miestu jedinečný architektonický ráz. Vodné kasárne upravené prvý raz pre potreby SNG v rokoch 1949 – 1951 pod vedením architektov Františka Floriansa a Karola Rosmányho. Budova Esterházyho paláca z roku 1876 zakladala novú, voči južnému krídlu barokových kasární ustúpenú uličnú čiaru, ktorá neskôr predurčila zbúranie tohto krídla kasární. V zmysle novej uličnej čiary postavili koncom tridsiatych rokov minulého storočia aj obe spomínané obytné budovy. Na takto formulovanú urbanistickú situáciu reagoval roku 1957 Emil Belluš, ktorý spracoval

štúdiu dostavby areálu SNG. Už táto štúdia okrem iného predpokladala opätovné uzavretie nádvorja dostavbou južného krídla v zmysle pôvodnej uzavretej barokovej figúry. Neskorší návrh Vladimíra Dedečka vzišiel zo súťaže študijných úloh Zväzu slovenských architektov z roku 1963 a jeho neskoršieho dopracovania koncom sedemdesiatych rokov 20. storočia. Tento veľkolepý zámer počítal so vstupným areálom na mieste dnešných bytových domov na nároží Riečnej ulice a Rázusovho nábrežia, s rozsiahlym terasovo usporiadaným parkovacím domom. Nakoniec ho však realizovali len čiastočne. Ako každý nerealizovaný zámer, aj tento fragment založil v území mnohé problémy, lebo ostal provizóriom so všetkými dôsledkami na fungovanie takej zložitej inštitúcie, akou je

Zdroj Source: Architekti B.K.PŠ., 2013

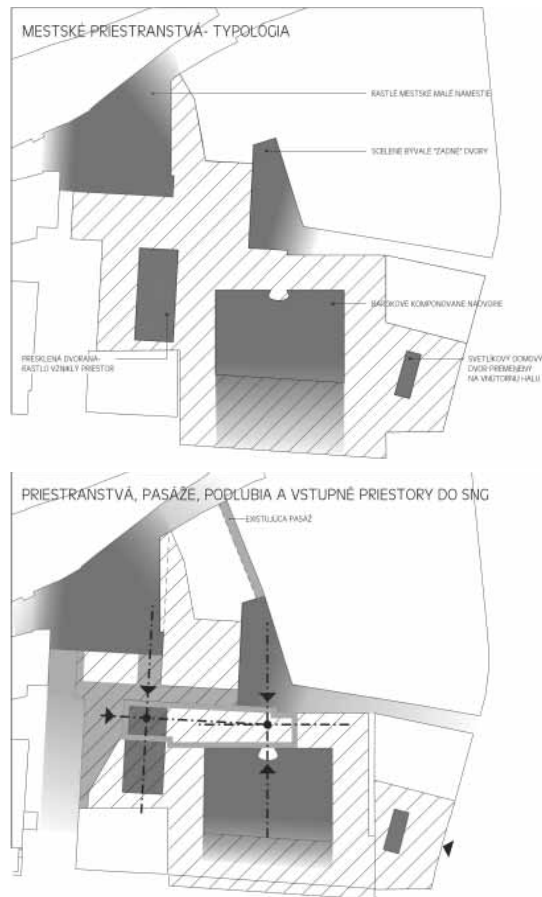
Martin Kusý
– Pavol Paňák: Fotokoláž
leteckého pohľadu na
plánovaný areál, 2013

Martin Kusý – Pavol
Paňák: Photo-collage of
the planned complex,
aerial view, 2013

národná galéria. Karol Vaculík, legendárny riaditeľ SNG, si síce uvedomoval nedokončenosť pôvodného zámeru, ale napriek tomu o dostavbe galérie hovoril ako o „ucelenom, progresívne riešenom galerijnom komplexe vysokej architektonickej úrovne“^[2]. Podoba Dedečkovej prestavby polarizovala a dodnes polarizuje verejnosť i odborníkov. V priebehu ostatných dvadsiatich rokov sa pravidelne ozývali dokonca hlasy za odstránenie premostenia. Súčasne pritom narastal obdiv k tejto architektúre nielen zo strany domácich, ale najmä popredných zahraničných architektov.^[3]

Práve obdiv k pôvodnej architektúre Vladimíra Dedečka viedol aj autorov aktuálneho projektu rekonštrukcie a dostavby tohto areálu k účasti v súťažiach a k následnej niekoľkoročnej práci na

projekte obnovy. Návrh Vladimíra Dedečka realizovali v rokoch vrcholiaceho materiálového, remeselného a kvalitatívneho úpadku stavebného priemyslu, čo malo za následok rýchlu degradáciu stavby vo viacerých jej pozíciách. Najvýraznejšie sa táto skutočnosť prejavila na premostení, ktoré je od marca 2001 mimo prevádzky. Prvoradou ambíciou našej intervencie do komplexu SNG nebolo pridanie ďalšieho výrazného formálneho gesta. Dedečkova expresívna práca s robustnou tektonickou štruktúrou, s prekladaním, posúvaním a vrstvením objemov je práve tým gestom, ktoré dáva areálu identitu a jedinečný imidž v kontexte ostatnej zástavby nábrežia.^[4] Kontrast Dedečkovej architektúry s prevažne historizujúcou okolitou zástavbou indikuje najnovšie, najmä

SITUÁCIA M 1: 1000
01-04-2005/0000-0001-0001 12.07.2006 11:27:06

Zdroj Source: Architekti B.K.P.Š., 2005

Zdroj Source: Architekti B.K.P.Š., 2005

Martin Kusý – Pavol Paňák: Situácia (vľavo), urbánne vzťahy a koncept vnútorných prepojení (vpravo) súťažný návrh, 2005
Martin Kusý – Pavol Paňák: Situation plan (left), urban setting and concept of internal connections(right) for the competition entry, 2005

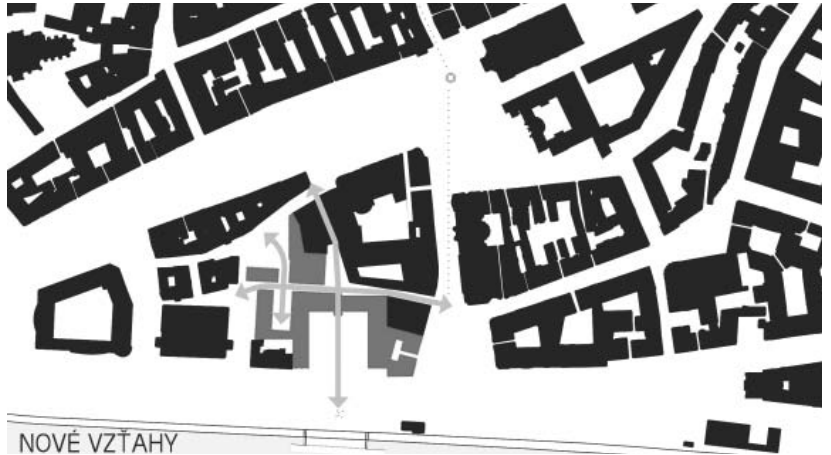
dejinné okolnosti slovenskej výtvarnej kultúry a jej akceleráciu v uplynulom storočí. Dedečková architektúra nie je primárne kontextuálna vo vzťahu k okolitému prostrediu. Preformováva ho, je vložením iného, z významu úlohy vychádzajúceho kontextu. Jej ambiciózná forma je sebavedomou identifikáciou obrazu tejto mladej kultúrnej ustanovizne. Robustnosť Dedečkovej typickej gestiky má pritom v zmysle vzťahu k miestu či významu uznávané náprotivky aj na medzinárodnej dobovej scéne. Spomeňme aspoň Whitney Museum of American Art od M. Breuera v New Yorku, Peiovo Everson Museum of Art v newyorských Syracusach alebo Múzeum umenia v brazílskom Sao Paulo od Liny Bo Bardi. Na Slovensku sa dostavba SNG radí k tým výrazným architektúram

druhej polovice minulého storočia, ktoré boli „akousi kompenzáciou nedostatku národných inštitúcií“ a ich dovtedajšiu absenciu saturovali odvážnymi monumentálnymi figúrami a ikonickým imidžom ^{15/}.

Práve z toho dôvodu sa náš projekt obnovy a prestavby sústredil najmä na iné charakteristiky areálu, ktorý dnes predstavuje súbor heterogénnych architektúr vytvárajúcich sústavu otvorených a poloopených priestorov, nádvorí, átríí, dvorov či podlúbí. Čiastkové realizovanie Dedečkovho zámeru spôsobilo určité núdzovo prispôbené

organizačno-prevádzkové riešenie, ku ktorému prispelo aj neskoršie pripojenie Eszterházyho paláca do osnova areálu. V takýchto okolnostiach nebol a ani nemohol byť naplno využitý priestorový potenciál celku ako priestorovo-organizačnej entity s jasnou hierarchiou prevádzkových súvislostí návštevníkov, diel, zamestnancov a ostatných sprievodných vzťahov. Ďalším hendikepom areálu boli podmienky jeho prístupnosti a vzťahu k okolitému mestu. Areál sa dnes – k centru mesta k Hviezdoslavovmu námestiu – obracia severnou odvrátenou stranou, pričom hlavný prístup je orientovaný k nábrežiu, respektíve k Námestiu Ľudovíta Štúra. Projekt mal teda ambíciu využiť potenciál otvorených priestranstiev vo vnútri areálu a v jeho bezprostrednom okolí, ako aj potenciál objemov, ktoré tieto priestory vytvárajú na založenie zmysluplnej priestorovo-funkčnej osnova. Taká osnova mala túto zaujímavú štruktúru logicky hierarchizovať, prepojiť jednotlivé časti do fungujúceho organizmu a zabezpečiť v rovine parteru prístupnosť, priechodnosť a otvorenosť celého komplexu verejnosti bez podmienky návštevy jednotlivých expozícií. Ďalšou principiálnou úlohou projektu bolo vytvorenie chýbajúcich priamych prepojení areálu smerom k Hviezdoslavovmu námestiu. Určitým predpokladom takého prepojenie je existujúca pasáž vedúca polyfunkčným domom v mieste vyústenia Paulínyho ulice do Hviezdoslavovho námestia. Predĺženie tejto trasy k telesu vodných kasární v mieste ich hlavnej kompozičnej osi sa ponúka ako výborné a logické riešenie vstupu do SNG zo strany historického jadra mesta. Využitie potenciálu takéhoto prepojenia je však podmienené vlastníkmi okolnosťami mimo rámca investora.

Významnou charakteristikou novej prevádzky SNG má byť otvorenosť a priechodnosť parteru a jeho atraktívna funkčná náplň. Napriek tomu, že sa Dedečkov pôvodný zámer penetrovaného, pre verejnosť prístupného parteru nerealizoval, vytvoril predpoklad na rozvinutie tejto idey v rámci aktuálnej prestavby. V praxi to znamená už spomínané otvorenie severnej strany historických častí budovy v mieste vstupnej osi, ale aj doplnenie parteru novými funkciami (café, predaj kníh a drobných artefaktov, umelecká dielňa detí a pod.). Vybúranie časti nepôvodného stropu v mieste vstupnej osi hlavného historického

NOVÉ VZŤAHY
Zdroj Source: Architekti B.K.P.Š., 2005

kídla pritom priestorovo akcentuje vstupnú halu v jej kompozične logickej pozícii historickej figúry nádvorja, ale aj ostatného okolia. V súčasnosti zaslepená severná stena hlavného historického kídla bola pôvodne fasádou s okennými otvormi a v tejto podobe bude obnovená a sprístupnená prostredníctvom predsadených zasklených pavlačí.

Naša predstava o ideálnej priechodnosti – otvorenosti parteru ako dôležitej vlastnosti peších areálov v centre mesta však nezávisí len od vôle investora a nášho projektovaného zámeru. Tam, kde sa areál priamo dotýka susedných súkromných pozemkov, bude tento zámer závisieť od schopnosti vlastníkov rozpoznať potenciál takých prepojení a ich možné trhové benefity.

Ďalšiu možnosť na otvorenie areálu ponúka jeho sprístupnenie zo strany Námestia Ľudovíta Štúra, kde jestvuje zárodok priečnej ulice pozdĺž severnej fasády Dessewffioho paláca. V súčasnosti je však tento priestor uzavretý zásobovacím vjazdom hospodárskeho zázemia hotela Carlton. Takéto prepojenie by pritom umožnilo priechod popri severnej fasáde hlavného historického kídla s otvoreným novým vstupom v jeho osi a ďalej pasážou pod administratívnou budovou SNG až na Riečnu ulicu pred hlavný vstup do hotela Devín.

Podstatnou súčasťou projektu bolo aj kultivovanie voľného priestranstva pred severnou fasádou administratívnej budovy SNG, ktoré dnes

Martin Kusý
– Pavol Paňák: Urbánne vzťahy súťažný návrh, 2005
Martin Kusý – Pavol Paňák:
Urban setting for the competition entry, 2005

služi ako parkovisko. Toto miesto bude priečnou pasážou pod administratívnou budovou prepojené so sústavou pozdĺžnych pasáží a podľubí prepájajúcich administratívny trakt, nové expozície (terajšie knižničné krídlo) a spomínaný vstup v historickej osi zo severnej strany. Význam tohto priestranstva – budúceho malého námestia – je v tom, že sprostredkúva prístup do areálu SNG v smere od Paulínyho ulice. Všetky tieto prepojenia v severnej a severozápadnej pozícii areálu majú spoluvytvárať onú bohatú osnovu peších ťahov inšpirovanú sústavou uličiek, pasáží a nádvorí neďalekej stredovekej urbánnej štruktúry.

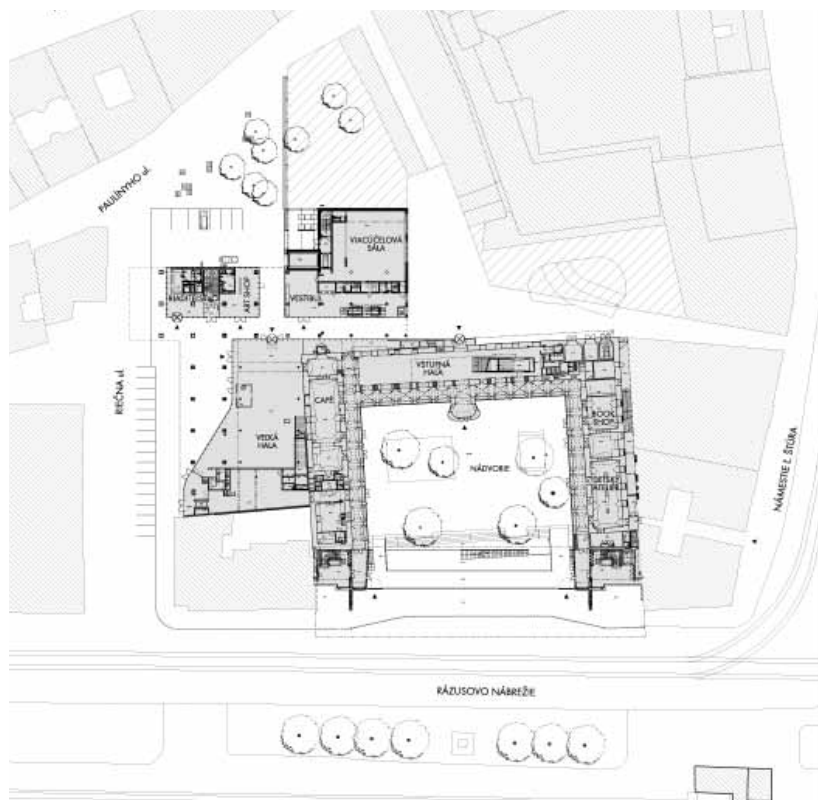
Nemenej ťažkým problémom, ktorý vyplýval z prestavby a obnovy SNG bol otázka, ako pristupovať k architektúre Vladimíra Dedečka. Niečo už naznačili podmienky druhej súťaže z roku 2005,

ktoré okrem iného predpísali zachovanie telesa premostenia a jeho základných črt. Išlo o prítomnú reakciu na predchádzajúcu súťaž, v ktorej väčšina návrhov telesa premostenia rôznym spôsobom preformovala. Tieto podmienky súčasne požadovali ponechať nádvorie ako neprekrývané otvorené priestranstvo.^{16/}

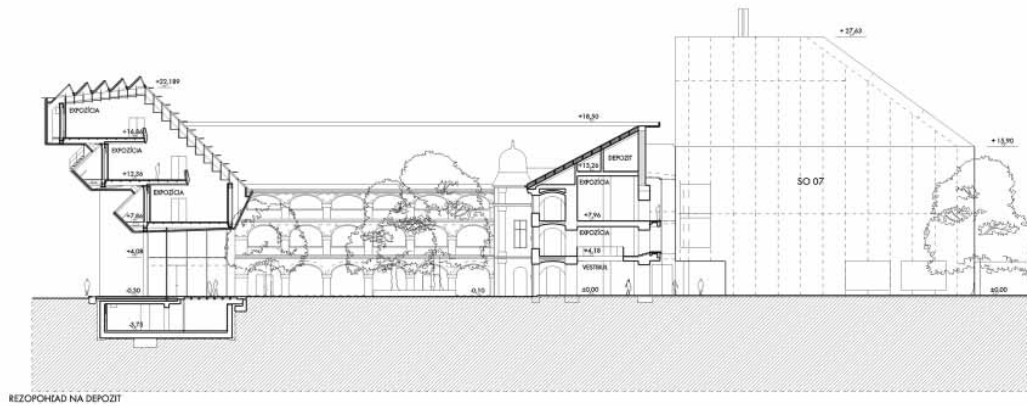
Už sme spomenuli nekvalitnú realizáciu do stavby SNG v druhej polovici minulého storočia a okolnosti, ktoré ju spôsobili. Fundamentálnou podmienkou expozície a uloženia výtvarného umenia je prítomnosť vytvorenia a udržania primeranej klímy a svetelných podmienok. Také vysoké nároky na stavebno-fyzikálne vlastnosti konštrukcií, najmä obvodového metalického plášťa, nemohla Dedečkova prestavba splniť, keďže ju realizovali v čase výraznej nekvality a obmedzenosti materiálového sortimentu stavebnej produkcie. V návrhu prestavby sa preto uvažuje s novými obvodovými plášťami premostenia, administratívnej budovy aj krídla terajšej knižnice. Všetky obrysové siluety, tektonické črty, čiastočne aj pôvodná farebnosť a materiál povrchov (administratívna budova a knižnica) budú však obnovené. Hmota krídla dnešnej knižnice bude nadstavená jedným podlažím, ktorého budúcou náplňou budú výstavné priestory priliehajúce k priestoru veľkej viacúčelovej haly. Tá vznikne transparentným prestrešením priestoru dnešného letného kina. Takýto druh priestoru určený dočasným výstavám najmä nadrozmerných diel patrí do základného priestorového fundusu takejto inštitúcie akou je SNG, ktorá ho doteraz nemala k dispozícii. Teleso premostenia bude zachované v pôvodnej siluete ale vybavené novým obvodovým plášťom. Jeho jedinečná vnútorná priestorová charakteristika, t. j. relatívne autonómne výstavné podlažia kaskádovite usporiadané v rámci jedného priestoru ostane zachovaná. Zásadnou zmenou vnútornej funkčnej a priestorovej organizácie premostenia bude sprístupnenie tejto časti jeho objemu, ktorý je konzolovito vysunutý smerom k rieke. Na dvoch spodných podlažiach, kde sú v súčasnosti neprístupné priestory rozvodov vzduchotechniky, vzniknú vyhladkové a oddychové galérie pre návštevníkov galérie. Výhľad na Dunaj pritom zabezpečí priebežné pásové zasklenie južného priečelia na plochách odklonených k nábrežiu.

Martin Kusý
– Pavol Paňák:
Pôdorys parteru,
súťažný návrh, 2005

Martin Kusý – Pavol Paňák:
Floor plan of the parterre,
competition entry, 2005

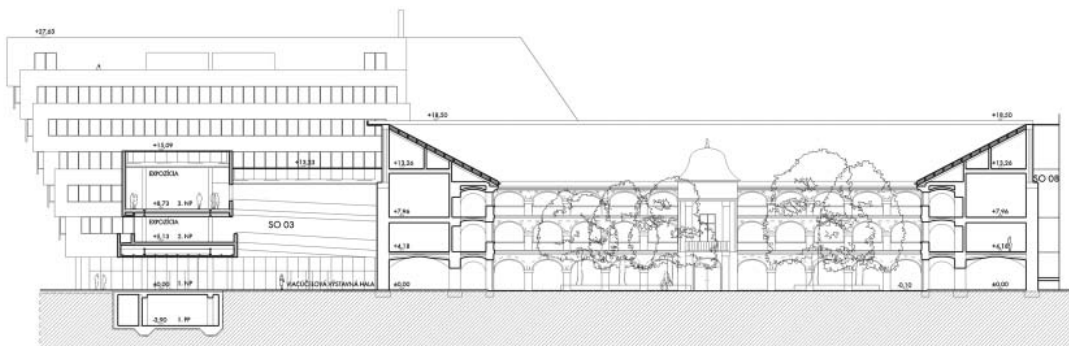

Zdroj Source: Architekti B.K.P.S., 2005

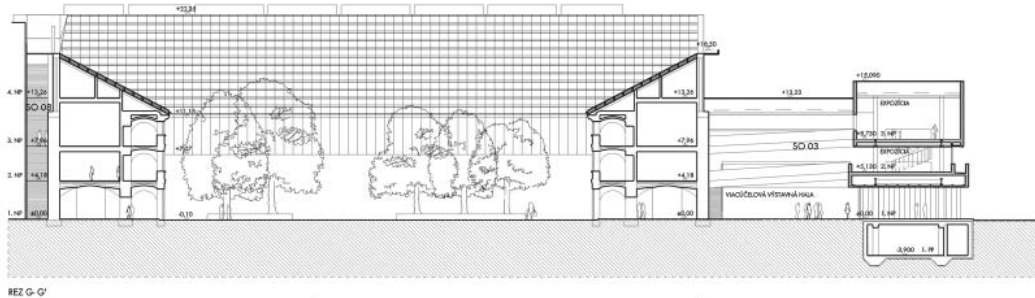

Martin Kusý
– Pavol Paňák: Pozdĺžny
rez, súťažný návrh, 2005

Martin Kusý – Pavol Paňák:
Lengthwise section,
competition entry, 2005

REZ B-B

REZ G-G

Martin Kusý
– Pavol Paňák: Priečne
rezy, súťažný návrh, 2005

Martin Kusý – Pavol Paňák:
Lengthwise section,
competition entry, 2005

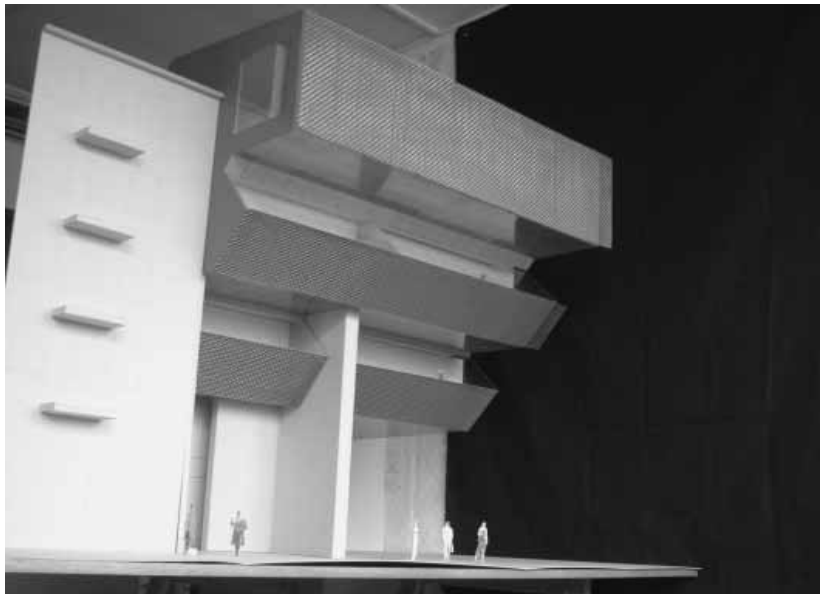
Nároky na nový metalický obvodový plášť, ktorý nahradí pôvodný hliníkový obklad, boli vysoké nielen z hľadiska najnáročnejších stavebno-fyzikálnych parametrov garantujúcich stálosť vnútornej klímy, ale aj vo vzťahu k pôvodnej estetike premostenia. S Vladimírom Dedečkom sme okolnosti ním aplikovanej červeno-bielej farebnosti a hliníkového materiálu často diskutovali. Ukázalo sa, že také riešenie nebolo jeho pôvodným zámerom, ale skôr reakciou na vtedajší obmedzený sortiment výrobkov a realizačné podmienky stavby. Náš názor na otázku farebnosti pritom tiež prešiel od súťaže v roku 2005 po realizačný projekt v roku 2013 určitým vývojom. V aktuálnom návrhu sme sa nakoniec priklonili k takej farebnej koncepcii, ktorú vo svojom pôvodnom projekte uplatnil Vladimír Dedeček a ku ktorej sa priklonil aj v aktuálnych diskusiách. Bielo-červené farebné riešenie zo sedemdesiatych rokov 20. storočia, ktoré bolo pred niekoľkými rokmi zmenené na sivé, bude pri obnove nahradené kombináciou svetlo bronzovej a striebristej farby. Svetlo bronzová farba sa pritom využije na plnom hladkom plášti, pred ktorý bude predsadený hliníkový rošt striebristej metalízy. Dvojvrstvový obvodový plášť sa uplatní na celom objeme premostenia s výnimkou vyhladkových pásových zasklení na južnej strane a rozsiahleho zošíkmeného zasklenia, ktoré má zabezpečiť prirodzené severné svetlo pre expozície. Také riešenie vychádza zo skutočnosti, že premostenie najčastejšie vnímame z nábregia, teda v určitom uhle a prevažne v pohybe. Obvodový plášť premostenia sa tak bude vo vzťahu k prechádzajúcemu pozorovateľovi decentne meniť. Striedanie plných plôch a zasklených pásov pritom možno vnímať aj ako určitú interpretáciu pôvodnej Dedečkovej stratégie – kontrastnou farebnosťou akcentovať tektonickú figuratívnosť objemov a posilniť ich čitateľnosť. Za najdôležitejší výsledok rozhodnutia o povrchu korpusu premostenia možno tak považovať zdôraznenie jeho metalickej materiálovej a konštrukčnej podstaty. Práve o takej prirodzenej logike kovového rázu povrchov stavieb s oceľovou konštrukciou hovoril pri našom nedávnom stretnutí aj architekt Vladimír Dedeček ⁷¹.

Pri ostatných častiach Dedečkovej architektúry, administratívnej budove a nových expozíciách (bývalé knižničné krídlo), navrhujeme zachovať pôvodnú farebnosť aj materiál tak, že sa na pôvodné

Martin Kusý – Pavol Paňák: Vizualizácie vstupnej haly v bývalých vodných kasárňach (protiľahlá strana) modelové overovanie nádvorja (hore), modelové overovanie, premostenie (vpravo dole), skúšobný detail fasádnej konštrukcie (vľavo dole)

Martin Kusý – Pavol Paňák: Visualisation of the entrance hall in the former "Water Barracks" (opposite page), verification model of the courtyard (above), verification model of the walkway (below right), trial detail of the facade construction (below left)

Zdroj Source: Architekti B.K.P.Š., 2005

Vladimír Dedeček:
Premostenie, súčasný stav
Vladimír Dedeček: The
walkway, current state

Foto Photo: Juraj Bartoš

Martin Kusý
– Pavol Paňák:
Premostenie, vizualizácia
Martin Kusý – Pavol Paňák:
The walkway, visualisation

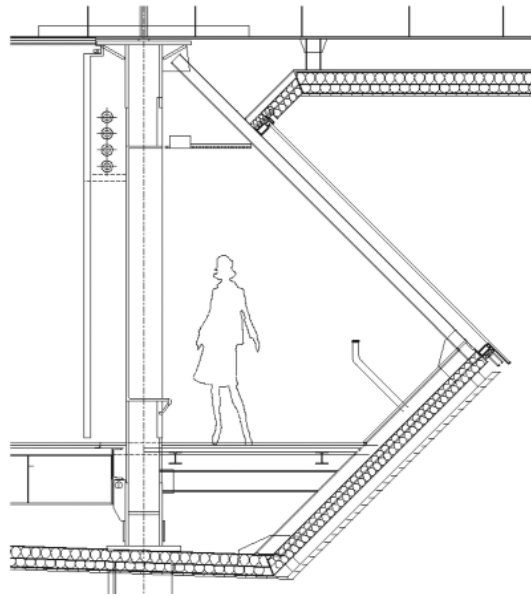
Zdroj Source: Architekti B.K.P.Š., 2005

Zdroj Source: Architekti B.K.PŠ., 2005

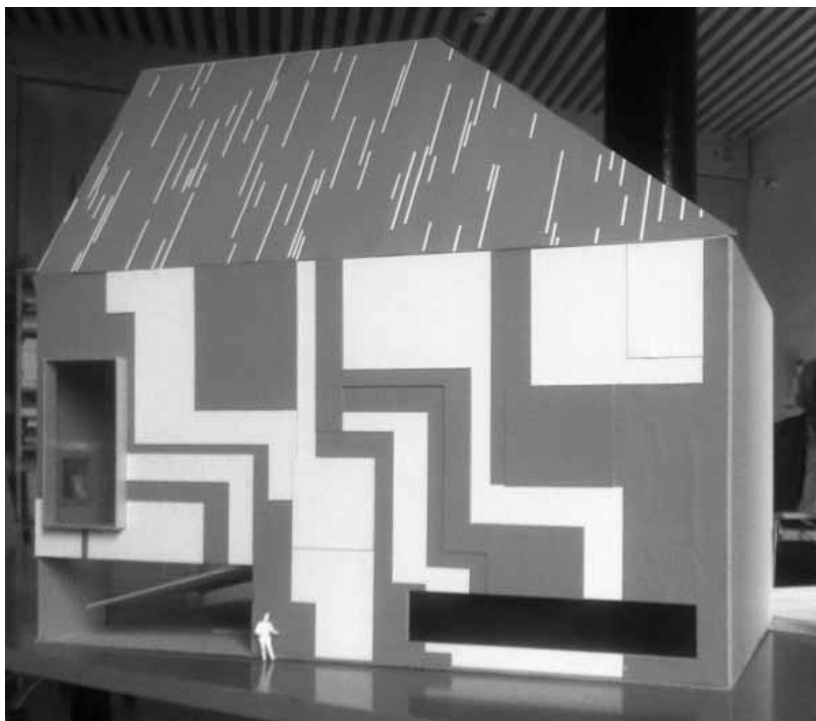
miesto osadia existujúce očistené a opravené hliníkové lamely. Odlišná farebnosť premostenia a tejto časti budov tak do určitej miery potvrdí nedokončenosť pôvodného Dedečkovho zámeru jednotného povrchu všetkých dostavieb. Toto riešenie pritom reaguje aj na výrazne odlišný urbánny kontext týchto architektúr, veľkorysý priestor nábrežia (premostenie) a komorné prostredie Riečnej ulice (administratíva a knižnica), a súčasne potvrdzuje odlišnú figuratívnosť oboch týchto častí, kde kubické objemy administratívy a knižnice dopĺňajú prevažne kosé plochy premostenia.

Súčasťou návrhu je aj realizácia nového objemu na mieste apendixu pôvodnej prednáškovej a premietacej sály, ktorým je viacpodlažný depozitár. Súčasťou parteru tohto objemu je nová sála, ktorá bude prístupná spolu s knižnicou, obchodom a vstupnou halou administratívy prostredníctvom sústavy pasáží a prepojení nadväzujúcich na severný vstup do areálu SNG. Aj nový depozitár bude tiež opláštený pôvodnými červeno-bielymi hliníkovými lamelami, avšak v inej kombinácii

Zdroj Source: Architekti B.K.PŠ., 2005

Martin Kusý
– Pavol Paňák: Pohľad zo
strany nábrežia, vizualizáciaMartin Kusý – Pavol
Paňák: View from the
embankment, visualisationMartin Kusý
– Pavol Paňák: Detail,
rez južného priečelia
premosteniaMartin Kusý – Pavol
Paňák: Detail, section
of the southern front
of the walkway

Zdroj Source: Architekti B.K.P.Š., 2005

Martin Kusý
– Pavol Paňák: Pracovní
model nového depozitára

Martin Kusý – Pavol
Paňák: Working model
of the new depository

oboch pôvodných farieb. Pôjde tu o reinterpretáciu pôvodného červeno-bieleho reliéfu s využitím tých istých lamiel. Nový depozitár je pritom jednoduchou figúrou – veľkou netektonickou škatuľou – schránkou na umenie. Jeho jednoduchý objem vedome kontrastuje s výraznou plasticitou vrstvených kubických objemov jednotlivých podlaží administratívy. Tvarovanie jeho siluety s výraznými zošíkmeniami dvoch plôch smerom k susednej existujúcej a potenciálnej budúcej zástavbe je pritom priamou reakciou na svetloteknické podmienky v území.

Hlavným otvoreným priestorom areálu je nádvorie, ktoré sprostredkúva spolupôsobenie barokovej a Dedečkovej architektúry, hierarchizuje pohyb návštevníkov a súčasne funguje ako cenný pobytový priestor v kompaktnej historickej zástavbe. Dôležitou súčasťou nového riešenia bolo navrátenie jeho dnes zvýšenej úrovne na

pôvodnú úroveň okolitých arkád a odstránenie bariéry vo forme betónových kvetináčov pod telesom premostenia. Plocha nádvorja sa tak dostane na úroveň chodníkov a promenády na Vajanského nábreží. Súčasnne však navrhujeme otvorenie časti stropu pôvodného depozitára v suteréne pod premostením. Budúci priestor expozície tak získa vizuálny a komunikačný vzťah k nádvorju. Podobne ako je premostenie symbolickým obnovením pôvodnej barokovej kompozície, kde priečelie obrátené k Dunaju oddeľovalo nádvorie od nábrežia, odstránenie bariéry je zase gestom otvorenia sa smerom k nábrežiu. Vzťah nádvorja a nábrežia je tak vlastne dvojznačný, naznačuje historickú uzavretosť a súčasne pripomína prepojenie, ktoré vzniklo zbúraním južného priečelia Vodných kasární. Také riešenie na jednej strane umožňuje výraznejšie prepojenie priestoru nábrežia a nádvorja a súčasne pritom potvrdzuje osobitný štatút nádvorja v hierarchii susedných priestranstiev. Nádvorie je tak na ulici prítomné, no zároveň sa voči nej vymedzuje. Sklenenú stenu, ktorá mala byť pôvodne umiestnená po celej výške priestoru pod premostením ako akustická clona proti dopravnému huku nábrežnej komunikácie, bola nakoniec nahradená votknutým skleneným paravánom vo výške plota s bránami pri pilieroch premostenia. Vstup cez brány, aj keď len sklenené, sme považovali za dôležitú súčasť vzťahu nádvorja a tangujúceho verejného chodníka.

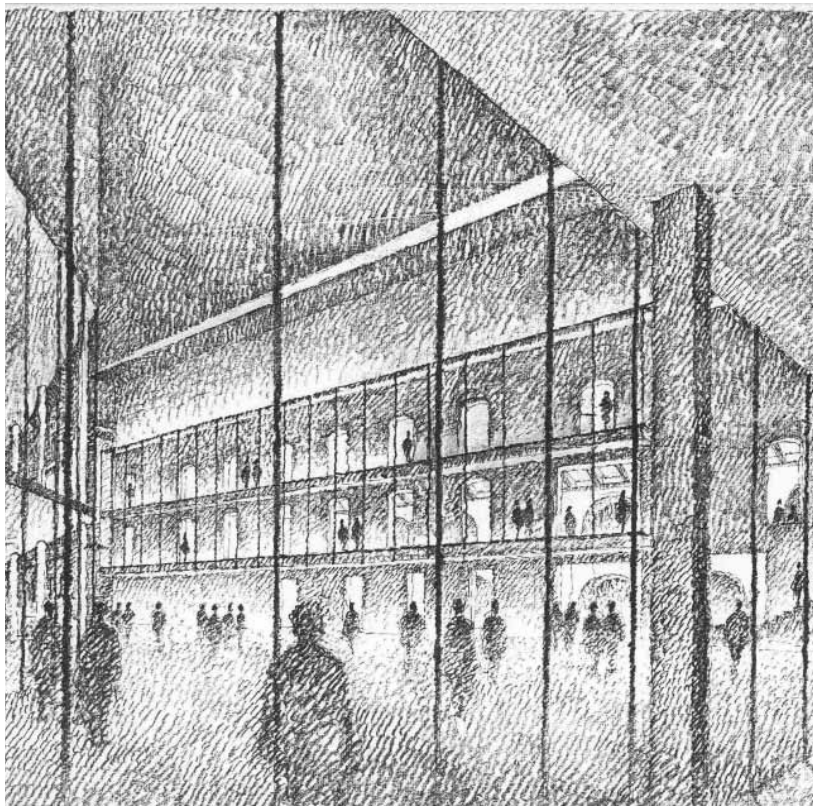
Dôležitým elementom formovania prostredia nádvorja bol aj spôsob zasklenia arkád. Dnešná podoba zasklenia s výraznou kresbou rámov ideovo pramení v adaptácii historického korpusu pre potreby SNG na začiatku päťdesiatych rokov 20. Storočia, aj keď okná osadili pri úpravách v deväťdesiatych rokoch. Aktuálny projekt obnovy a prestavby predpokladá celoplošné bezrámové zasklenie arkád, tak ako ich pôvodne realizoval architekt Vladimír Dedeček.

Vo vnútorných priestoroch expozícií, komunikácií, pracovísk a ostatného zázemia projekt reaguje na rozdielne okolnosti historické, architektonické či funkčné, pričom odráža zložitý komplex formálnych, materiálových a technických rozhodnutí. Treba pripomenúť, že okrem podmienok určujúcich naše postoje v historickej časti komplexu, zachovávame a obnovujeme výrazné prvky Dedečkovho rukopisu vo vnútorných

priestoroch, napríklad parapety zábradlí a výrazné figúry schodísk premostenia a ich detail. Podhľad a obklady pôvodnej sály budú osadené v novej viacúčelovej sále, charakteristické keramické tvarovky priehľadných medzistienok parteru budú využité v iných obdobných pozíciách a podobne.

Realizačný projekt bol ukončený v máji 2013, päť rokov po predchádzajúcom projektovom stupni. Táto mrzutá prestávka sa nakoniec ukázala ako užitočná príležitosť na prehodnotenie a zmenu niektorých pôvodných rozhodnutí. Aktuálny projekt tak reflektuje nielen naše ďalšie skúsenosti, permanentné premýšľanie o návrhu, ale aj podnety z medzinárodného architektonického diskurzu. Po súťaži v roku 2005 sme sa s architektom Vladimírom Dedečkom bližšie spoznali, spriatelili sme sa a pravidelne sa stretávame. S porozumením akceptoval náš spôsob vstupovania do jeho architektúry, čo v podobných situáciách generácie a čiastočne aj názorovo rozdielnych autorov nie je samozrejmosťou. K jeho architektúre prechováваме obdiv a je nám ľúto, že Spolok architektov Slovenska, ktorý každoročne udeľuje cenu Emila Belluša za celoživotné dielo významných slovenských architektov, nepokladá jeho tvorbu za hodnú takéhoto ocenenia.

Obnovovať, dostavovať a prestavovať takýto komplex je neobyčajne komplikovanou a delikátnou úlohou. Má mnoho rovin a okolností. Toto nie je situácia jediného báječného rozhodnutia, ale skôr starostlivého zvažovania, tápania, overovania skúšaním a uplatňovania intuície.

Zdroj Source: Architekti B.K.P.Š., 2005

NOTES POZNÁMKY

¹ DLHÁŇOVÁ, Viera: Memento mori slovenská architektúra. Miera udržateľnosti architektúry neskorej moderny na konkrétnom príklade Dedečkovej prístavby Slovenskej národnej galérie. Ročenka SNG v Bratislave – Galéria, 2011, s. 93 – 107

² Katalóg výstavy „30 rokov Slovenskej národnej galérie“. Bratislava, SNG november 1978, s. 17.

³ HURNAUS, Hertha – KONRAD, Benjamin – NOVOTNY,

Maik: Eastmodern. Wien, Springer Verlag 2007.

⁴ SZALAY, Peter: Architekt Vladimír Dedeček, Architektúra & urbanizmus 39, 2005, 3 – 4, s. 139 – 140.

⁵ DULLA, Matúš – MORAVČÍKOVÁ, Henrieta: Architektúra na Slovensku v 20. storočí. Bratislava, Slovart 2002, s. 218.

⁶ MORAVČÍK, Peter: Súťaž Rekonštrukcia a modernizácia areálu SNG. Arch 10, 2005, 7 – 8, s. 56.

⁷ Stretnutie s architektom Vladimírom Dedečkom v Ateliéri B.K.P.Š., 27. novembra 2013.

Martin Kusý – Pavol Paňák:
Skica príchodu do areálu
z Hviezdoslavovho
námestia

Martin Kusý – Pavol Paňák:
Sketch of the entrance
to the complex from
Hviezdoslavovo námestie